

Haloo Guantanamosta!

Tarina unelmajutusta, joka sai yllättävän vastaanoton

Jokaisella toimittajalla lienee lempijuttunsa – ne, joissa kaikki elementit tuntuvat loksahdavan oikeille paikoilleen. Sellaisissa jutuissa on hyvä tarina sekä päähenkilöt, joihin voi uskoa ja samastua. On kiinnostava ympäristö ja riittävä määrä uteliaisuutta herättäviä sivuhenkilöitä. On draamaa ja merkitys, joka nostaa päähenkilöiden tarinan yksityiseltä tasolta yleiselle – eikä ketään muuta toimittajaa kertomassa ihan samaa tarinaa.

Eräs omista lempijutuistani oli kahden ohjelman sarja Guantanamosta ja sinne vangituista uiguurimiehistä. Kumpaakin osaa kiiteltiin ja pidettiin kelpo ohjelmaksi. Oma tuntee koko prosessista on silti pettymys. Mitä tapahtui?

Olin kuvausmatkalla Kiinassa syksyllä 2005 – viikkoa ennen kuin Pekingiin oli tulossa vierailulle Yhdysvaltain presidentti. Bushin lähestyvä vierailu oli jo saanut kiinalaiset viranomaiset varpaalleen. Mediassa varoiteltiin uiguuriseparatistien valmistelevan terrori-iskuja Pekingiin Bushin vierailun alla.

Pitkällä lennolla Kiinasta kotiin mietin, missä olinkaan viimeksi kuullut puhuttavan uiguureista. Muistin ne viisitoista Guantanamossa viruvaa uiguurivankia, joita Yhdysvaltain viranomaiset olivat jostakin syystä tarjonneet Suomen ulkoministeriölle sijoitettaviksi Suomeen. Kaleva ja Helsingin Sanomat olivat kirjoittaneet asiasta muutaman jutun edellisenä kesänä.

Uiguuriseparatistit? Uiguurivangit? Tiesin uiguureista sen, että he ovat Kiinan länsiosassa elävä muslimiuskoinen vähemmistökansa. Ihmisoikeusjärjestöjen tiedotteista olin lukenut, että Kiinan hallitusta syytetään uiguurien syrjinnästä, mielivaltaisista vangitsemisistä ja pahoinpitelyistä.

Bushin Kiinan-vierailu oli ja meni, eivätkä uiguuriseparatistit tietääkseni räjäyttäneet ainoatakaan pommia. Guantanamon uiguurit olivat kuitenkin jääneet kaiheartamaan mieltäni: Ovatko miehet yhä vankileirillä? Miksi? Miten he olivat sinne joutuneet? Miksi heitä oli tarjottu Suomeen? Miksei Suomi ottanut heitä vastaan? Voisiko heistä tehdä jutun?

Vankileiri – toimittajan unelma?

Rupesin etsimään miehiä koskevia tietoja netistä ja törmäsin pian nimeen, joka toistui muutamissa Guantanamoä käsittelevissä kirjoituksissa. Bostonilainen kirjailija ja lakimies Sabin Willett yritti yhtenä harvoista pitää ääntä Guantanamon uiguureista. Hän oli päättänyt jopa ryhtyä heistä muutaman asianajajaksi ilman palkkiota.

Soitin Willettille. Hän innostui. Hän tulisi mielellään haastateltavaksi, jos haluaisin tehdä tv-ohjelman uiguureista.

Willett täydensi puuttuvia tietoja: uiguureita oli Guantanamossa reilut parikymmentä. Hänen asiakkaansa olivat pikkukauppiaita, jotka olivat tottuneet tekemään rajakauppaa Länsi-Kiinasta Kirgisiaan ja pidemmällekin. Joillakin oli ollut vaikeuksia viranomaisten kanssa Kiinassa, joku oli ollut vangittuna 1990-luvulla osallistumisesta mielenosoitukseen.

Willettin nyt edustamat uiguurit olivat lähteneet etsimään parempaa elämää ja toimeentuloa ulkomailta ja elättivät itsensä ostamalla ja myymällä tavaraa. Pari heistä – Adel Hakim ja Abubakir Qasim – oli tavannut toisensa Kirgisian Bishkekissä ja päättänyt lähteä kokeilemaan työmahdollisuuksia Turkin nahka-tehtailla. Qasim nimittäin oli varsinaiselta ammatiltaan nahkatyöläinen.

Matkalla miehille tuli viisumihankaluuksia, rahat alkoivat loppua ja he päätyivät odottelemaan pääsyä uiguuripakolaisten kylään Afganistaniin. Kylässä asui Kiinasta paenneita uiguureja, joilla ei enää olisi paluuta kotimaahan. Willettin asiakkaille luvattiin kylässä ruokaa työtä vastaan. Niin miehet korjasivat kylän huonokuntoisia taloja ja lukivat iltaisin Koraania. Sitten alkoivat Afganistanin pommitukset.

Willettin kertoman mukaan uiguurit pakenivat kylästä ja päätyivät Pakistaniin, jossa paikalliset myivät heidät Yhdysvaltain joukoille muka taliban-tais-

telijoina. Miehet sijoitettiin ensin Yhdysvaltain vankilaan Kandahariin ja lennätettiin sieltä Guantanamoon. Yhdysvaltain viranomaiset myönsivät sittemmin tehneensä virheen ainakin joidenkin uiguurien kohdalla, ja osa heistä haluttiin luovuttaa muille maille. Yhdysvaltain viranomaisetkin tietävät uiguureihin kohdistuvan Kiinassa vainoa, eikä Guantanamon vankeja ilmeisesti haluttu lähettää vankileiriltä vuorostaan kidutettaviksi Kiinaan.

Mikään kolmas maa ei kuitenkaan halunnut ryhtyä siivoamaan Yhdysvaltain terrorismin vastaista toheloitinta. Ei myöskään

Adel Hakim, Ahmet Adil, Abubakir Qasim, Aktar Qasim ja Ayup Hajimamet pääsivät pois vankileiriltä, mutta joutuivat albanialaiseen pakolaiskeskukseen.

Suomi halunnut ärsyttää tärkeää kauppakumppania Kiinaa? Joka tapauksessa syyttömät, vahingossa vankileirille kiikutetut uiguurit viruivat siellä yhä.

Sovin palaavani asiaan. Olin innoissani: asianajajan kertomuksesta ja netistä löytyvistä tiedoista hahmottuva uiguurimiesten kohtalo oli suuri tarina, toimittajan unelma. Tavalliset ihmiset olivat sattumalta joutuneet kahden suurvallan heittopusseiksi; kiinalaistamispolitiikasta kärsineet kauppiat olivat vahingossa päätyneet terrorismin vastaisessa sodassa syytettyjen kastiin. Heistä oli tullut maattomia epäihmisiä, joilla epäilemättä olisi otsassaan Guantanamo vangin leima loppuikänsä – mihin ikinä he päätyisivätkään.

Päätin, että Guantanamo uiguurien tarina oli pakko kertoa. Vaikka sidosta Suomeen oli vain nimeksi ja vaikka MOT:ssa Suomi-kytkös olisi hyvä olla, tuottajani oli samaa mieltä: tarina täytyi kertoa.

Sopiiko 10. huhtikuuta?

Tiesin, että Guantanamoossa oli vierailut toimittajia. Netistä löytyi juttuja, esimerkiksi varsin tuore Deutsche Wellen toimittajan raportti. AP oli julkaissut vankileiriltä tukun kuvia hiljattain. Soitin Yhdysvaltain Helsingin-lähetystöön ja kerroin, että minäkin haluan kuvausmatkalle Guantanamoon.

Sain pian listan kontakteja. Alkoi kahden kuukauden mittainen puhelin-, faksi- ja sähköpostirumba majuri Weirin, komentaja Gordonin, kersantti Tunneyn ja sotamies Mullisin kanssa. Asioiden hoitamista ”Joint Task Force Guantanamo” kanssa vaikeutti se, että Guantanamoon on lähes mahdotonta soittaa. Roikuin illat pitkät näppäilemässä samaa numerosarjaa, yleensä turhaan.

Olin kertonut jo ensimmäisissä sähköposteissani, että halusin tehdä ohjelman nimenomaan uiguurivangeista ja että aioin ohjelmassani kyseenalaistaa Suomen hallituksen päätöstä olla vastaanottamatta tänne tarjottuja syyttömiä uiguureja. Olin siis aikeistani mahdollisimman rehellinen. Arvelin amerikkalaistenkin näkevän, että ohjelma voisi parhaimmillaan toimia heidän edukseen: heidän halusivat itsekkin päästä eroon hankalaksi muuttuneesta uiguurikysymyksestä. Lopulta sain Majuri Weirin puhelimeen. ”Haluatko tulla 10. huhtikuuta?” hän kysyi.

Selitin viesteissäni, että halusin haastatella ja kuvata uiguurivankeja. Sain vastauksen, että vankeja en pääsisi haastattelemaan, mutta kuvaamiseen voisi saada erikoisluvan Joint Task Forcen johtajalta. Kysyin, mitä muuta saisimme kuvata. En saanut minkäänlaista vastausta. Sen sijaan jouduin allekirjoittamaan, skannaamaan ja sähköpostittamaan Kuubaan ”ground rules”-paperin, jossa käy-

**” Olinko rupeamassa
Yhdysvaltain armeijan
tiedotuskoneiston
halukkaaksi apuriksi?**

tännössä kiellettiin kaiken kuvaaminen – paitsi johtajan luvalla. Samalla allekirjoituksella annoin suostumukseni siihen, että Joint Task Force Guantanamo tarkistaa kaikki nauhani ja poistaa minut paikalta, ellen tottele.

Moni toimittaja ei kai tällaisilla ehdoilla lähtisi kuvaamaan yhtään mitään. Ongelma oli tavallaan sama kuin toimittajilla, jotka lähtivät raportoimaan Irakin sotaa Yhdysvaltain joukkojen mukana. Tarjolla oli yksipuolinen näkökulma ja paljon propagandaa. Saisinko vankileiristä mitään irti? Miten kertoisin uiguurien tarinan, jos en tapaisi heitä? Olinko rupeamassa Yhdysvaltain armeijan tiedotuskoneiston halukkaaksi apuriksi?

Olin kuitenkin roikkunut langoilla jo niin pitkään ja uiguurijuttu tuntui jo niin tärkeältä, että päätin lopulta lähteä Guantanamoon ehdoilla millä hyvänsä.

Kun matka näytti siirtyvän ja välillä jopa peruuntuvan, soitin Pentagoniin ja marisin, että minullehan oli jo luvattu, että pääsisin Guantanamoon silloin ja silloin. Eikö Yhdysvaltain armeijan sanaan voinutkaan luottaa?

10. huhtikuuta 2006 istuimme lopulta kuvaaja Marco Hyvärisen kanssa Lynx Airin kymmenpaikkaisessa koneessa matkalla Fort Lauderdalesta Guantanamo Bayhin. Pahamaineiselle vankileirille oli sittenkin yllättävän helppo päästä. Se ei vaatinut kuin sinnikkyyttä. Kun ohjelma oli tullut ulos, toimittajakollegojen yleisin kysymys oli, miten oikein pääsit sinne. En tiedä kuinka moni suomalainen toimittaja on yrittänyt.

Kone laskeutui auringonlaskun aikaan. Paikka ei näyttänyt Kuubalta.

Meitä olivat vastassa kapteeni Byer ja kersantti Vince. He seurasivat meitä kaikkialle – tai me heitä. Hyvin pian kävi ilmi, että Guantanamoossa toimittaja ei astu askeltakaan ilman, että vähintään kaksi sotilaan silmäparia vahtii häntä lähietäisyydeltä. Meille osoitettiin omat rivitaloasunnot, jotka oli rakennettu ja sisustettu näyttämään steriileiltä lähiökodeilta kuivakukka-asetelmineen, joka huoneeseen asennettuine jättiläistelevisioineen, upottavine sohvineen ja kokolattiamattoineen ja kylpyhuoneen saippua- ja shampoolajitelmineen. Kapteeni Byer ja kersantti Vince asettuivat naapuritaloon, kai jotta silmälläpito olisi mahdollisimman vaivatonta yölläkin.

Yritin heti tultuani soittaa asianajaja Sabin Willetille. Kännykät eivät toimi Guantanamoossa, mutta asunnossani oli puhelin, josta voi soittaa ilmaiseksi tukikohdan sisäisiä puheluita. Willett oli saanut järjestettyä matkan Guantanamoon tapaamaan asiakkaitaan samaan aikaan meidän kanssamme. Hänet oli majoitettu tukikohdan toiselle puolelle lahden taakse, mutta olin saanut selville hänen majapaikkansa puhelinnumeron. Näppäilin numeron ja keskus lupasi yhdistää. Aivan samalla hetkellä sammuiivat sähköt kadultamme ja myös puhelin mykistyi. Pian valot palasivat. Soitin uudelleen. Sähköt ja puhelin sammuiivat.

En tiedä, johtuiko sähkökatko ei-toivotuista puheluistani. Uskoin joka tapauksessa, että Yhdysvaltain armeija kontrolloisi nyt kaikkia tekemisiäni.

Maistuisiko suklaakeksi?

Aamulla meille oli järjestetty oma tiedotustilaisuus, jonka kuvaamiseen saimme luvan. Meille kerrottiin, mikä olisi sallittua ja mikä kiellettyä. Myöhemmin huomasimme, ettei kuvauslupa takaa mitään: tiedotustilaisuudessa kuvattu materiaali pyyhittiin myöhemmin nauhoiltamme.

Kuulimme, että saisimme toiveeni mukaisesti haastatella Joint Task Forcen johtajaa, muutamaa vanginvartijaa ja eräitä upseereja. Meille selitettäisiin vankileirin sotilastribunaalijärjestelmä, ja pääsisimme seuraamaan jopa erään vangin vuosittaista istuntoa, jossa määritellään, onko hän vielä ”vihollistaistelijä”, onko hänellä vielä tiedusteluarvoa vai sopsisiko hän peräti vapautettavaksi. Tätä istuntoa emme tosin saisi kuvata emmekä äänittää.

Minulle tehtiin selväksi, että uiguurit saisin saman tien unohtaa. Heitä emme saisi nähdä, emmekä edes niitä tiloja, joihin heidät on majoitettu.

”Et voi tehdä täällä ohjelmaa uiguureista”, kersantti Vince toisti moneen kertaan. ”Teen joka tapauksessa”, kerroin hänelle yhtä monta kertaa. En koskaan saanut vastausta kysymykseen, miksi minut oli päästetty vankileirille tekemään nimenomaan uiguuriaiheista ohjelmaa, jos kerran uiguuriaihe oli kielletty.

Kerroin vahdeillemme, että aion illalla mennä tapaamaan asianajaja Sabin Willettä lahden toiselle puolelle. Minulle kerrottiin, että se olisi mahdotonta.

”Tämähän on vapaa maa”, yritin, mutta lause ei omissakaan korvissani kuulostanut kovin osuvalta.

Meidät vietäisiin ”standardikierrokselle”. Mitään muuta ei sallittaisi. Emme pääsisi kuvaamaan sotilaiden asuntoja. Emme näkisi heidän vapaa-ajanviettoaan – hohtokeilausrataa tai punttisaleja. Emme myöskään saisi tavata merijalkaväen upseerien perheitä. Olisin halunnut kysyä äideiltä, millaista on kasvatata lapsia Guantanamossa. Aseet eivät saisi näkyä kuvissa. Emme tietenkään saisi haastatella vankeja.

Aloin olla epätoivoinen, ja kuvaaja Marco ehkä vielä epätoivoisempi.

Kun standardikierros alkoi, ymmärsin, että kaikki, mitä näimme, oli sittenkin mielenkiintoista. En ollut koskaan ennen nähnyt mistään, millainen on Guantanamo Bayn perverssin autio pikkukaupunkimaisema. En ollut missään nähnyt kuvia Guantanamo Bayn MacDonaldsista, en kylän kirkosta enkä ostarista, en oudosta sotilasyhteisöstä, jonka ainoa tehtävä oli vahtia maailman toiselta puolelta tänne häkkeihin lennätettyjä miehiä, joista jotkut ehkä ovat sotarikollisia, monet varmasti entisiä taistelijoita ja liian monet tavallisia miehiä, joilla oli ollut kovin huono onni.

Vankeja näimme vain etäältä, ja vain niitä, joita Joint Task Force pitää vaarattomina ja tiedusteluarvoltaan vähäisinä (miksi he sitten yhä olivat täällä?). Mutta näimme tilat, joissa vankeja pidetään, näimme muutaman neliön sel-

lit verkkoseinineen, vaarallisina pidettyjen vankien betonikopit, urheiluhäkit, joissa vangit polkevat kuntopyörää, sängyt, joihin heidät sairaalassa sidotaan, letkun, jollaisella heitä tarvittaessa pakkoruokitaan ja näimme latioissa renkaat joihin heidät kahlitaan. Kuulimme, kun he huusivat. Olin varma, että kyllä tästä ohjelma tulisi. Ei tätä ollut näytetty Suomen televisiossa.

Yhtä kiinnostavaa oli kuulla vankileirillä työskenteleviä: miten looginen ja järkevä – suorastaan hyvää tarkoittava – heidän mielestään koko Guantanamo Bay on.

Vaikka uiguurit olivat syystä tai toisesta meiltä kielletty aihe, heistäkin irtosi tiedon murusia: Ei, heistä yksikään ei ole yrittänyt itsemurhaa. Ei, he eivät juuri välitä pelata jalkapalloa. He pysyttelevät omissa oloissaan ja puhuvat keskenään. Tosin rivivartijat eivät olleet uiguuri-sanaa kuulleetkaan.

Siviiliasuinen tiedustelu-upseeri oli läsnä kaikissa haastatteluissa. Kukaan ei koskaan sanonut mitään kiellettyä. Kun kysyin sairaalan johtajalta, mitkä Guantanamoossa ovat tyypillisimmät tavat yrittää itsemurhaa, hän tarkasti ensin tiedustelu-upseerilta, voiko tiedon antaa ulos. Voi.

Muka-avoimuus ja mukaystävällisyys olivat alati läsnä. Meille esiteltiin puuhakas keittiöhenkilökunta ja meillä maistatettiin vangeille paistettuja suklaakeksejä. Meille kerrottiin, että hyvin käyttäytyvät vangit saavat maanantaisin pepsii ja keskiviikkoisin jäätelön. Vai oliko se toisin päin? Moni vartija tuntui vilpittömästi uskovan, että vangeilla on täällä parempi kuin kotona.

Kenen totuus?

Uutisjuttua tästä kaikesta olisi ollut ehkä vaikea rakentaa. Dokumentin tai reportaasin aiheena paikka oli jälkeinpäin ajatellen toimittajan paratiisi, kaikista rajoituksista huolimatta. Lehtitoimittajalla olisi ehkä ollut täällä helpompaa: muistiinpanoja ei olisi voitu poistaa, ”oikeudenkäynnistä” olisi voinut raportoida. Sen sijaan meillä oli liian vähän aikaa kuvata. Myöhemmin kuulin, että kiire johtui siitä, että Donald Rumsfeld oli samaan aikaan tutustumassa vankileirin oloihin ja erityisesti pakkoruokintamenetelmiin. Silti kuvissa on järkyttävän vahva todistusvoima. Kaikessa ”arkipäiväisyydessään” kuvamme olivat minusta yllättäviä ja kauheita ja haastattelut tavattoman paljastavia.

Sitä paitsi sain Joint Task Forcen johtajan lopulta myöntämään minulle luvan lähteä lahden toiselle puolelle tapaamaan asianajaja Sabin Willettiä vastoin vartijoidemme tahtoa. Sain haluamani haastattelun tehtyä ja uiguurien tarinan nauhalle Willettin kertomana.

Ehkä juuri se oli vartijoillemme liikaa. Meille oli luvattu kolme täyttä kuvauspäivää. Vartijamme kuitenkin ilmoittivat, että meidän oli lähdettävä päivää aikaisemmin. Vaihtoehtoisesti voisimme viettää yhden päivän suljettuna asun-

toihimme. Sen verran säikyksi vankileirillä tulee, että emme halunneet jäädä vangeiksi Guantanamoon, emme edes päiväksi.

Viimeinen ilta kului pikakelatessa nauhoja sensuuriupseerin kanssa: nöyryyttävä ja suututtava kokemus. Nauhoilta pyyhittiin edellä mainitun tiedotustilaisuuden lisäksi yksittäisiä kuvia, joissa näkyi kiellettyjä rakennuksia tai alueita tai vartijoiden kasvoja tai henkilökortteja. Emme olleet saaneet kuvata rantaviivaa, emme vankileirin ulkoaitoja, emme vartijoiden emmekä vankien kasvoja, emme tutkia tai muita sotilaskohteita, emme aseistettuja sotilaita ja niin edelleen. Mitä jäi jäljelle? Yllättävän paljon. Mielestäni ohjelmasta tuli hyvä, ja vaikkei siinä ollut yhtään Guantanamon uiguuria, se kertoi oleellisen heidän kohtalostaan.

” Ei riittänyt, että kertoisin heidän tarinansa. Halusin auttaa heitä – pelastaa heidät?

Entä kuinka tosi heidän ohjelmassa kerrottu tarinansa oli?

Meillähän oli siitä vain toisen

käden tietoa – yhtäältä asianajaja Willettiltä ja yhden uiguurivangin Ruotsissa asuvalta sisarelta, toisaalta Yhdysvaltain sotilasviranomaisten julkaisemista asiakirjoista. Asiakirjojen mukaan uiguurit olivat Afganistanissa viettäneet aikaansa sotilaallisella koulutusleirillä, Willettin mukaan uiguuripakolaisten kylässä. Kumpi oli totta? Oliko miesten oma asianajaja muka puolueeton tietolähde? Entä yhdysvaltalaisen sotilasviranomaisten kuulustelutilaisuuksistaan tuottamat pöytäkirjat? Suurelta osin asiakirjoista oli kuitenkin kaivettavissa sama tarina kuin Willettin kertomuksesta, joskus hiukan toisin tulkittuna.

Kuinka ”viattomia” olivat siis vangit, joita Willett vaati nyt otettavaksi Suomeen? Willett tähdensi, että epäilijöidenkin luulisi vakuuttuvan siitä, että Suomeen tarjotut uiguurit oli Yhdysvaltain tiedustelukoneistossa todettu ”ei-enää-vihollistaistelijoiiksi”. Siis taatusti vaarattomiksi. Siihen tietoon oli tyydyttävä.

Ohjelma sai hyvää palautetta. Sen rytmiä, musiikkivalintoja ja kuvausta kehuttiin. Uiguurien asiaa se ei edistänyt mitenkään. Muutamaa päivää ennen ohjelman ulostuloa uiguurivangeista viisi lennätettiin – Albaniaan.

Journalismia vai asianajoa?

Päätin, että minun oli tehtävä uiguureista jatko-ohjelma Albaniassa. Tuottaja oli samaa mieltä. Olihan kerrassaan absurdia, että kiinalaiset syyttömät miehet pakotettiin Guantanamon-reissun päätteeksi maahan, jossa kukaan ei puhu heidän kieltään ja joka ei muutenkaan ole erityisen valmis vastaanottamaan turvapaikanhakijoita. Suuri tarina oli saamassa järkyttävän (ja herkullisen) jatkoon, eikä mikään muu tv-yhtiö koko maailmassa ollut kertonut tätä tarinaa. Halusin sitä paitsi kuulla myös tarinan alkuosan miehiltä itseltään.

Kävimme kuvaaja Marco Hyvärisen kanssa kahdella lyhyellä kuvausmatkalla Albaniassa keväällä ja syksyllä 2006. Kuulin tarinan versiot miehiltä itseltään. Haastattelut olivat vakuuttavia ja koskettavia. Järkyttävän tarina taisi olla joukon nuorimmalla, joka oli ollut matkalla Yhdysvaltoihin opiskelemaan tullessaan pakistanilaisten vangitsemaksi ja joka Guantanamossa joutui vartijoiden silmätikuksi.

Miehillä ei näyttänyt olevan Albaniassa tulevaisuutta. UNHCR:n virkamiehetkin epäilivät, etteivät miehet löytäisi sieltä töitä, ettei perheenyhdistäminen olisi siellä mahdollista ja että ”kotouttaminen” ylipäätään olisi vaikeaa. Pakolaiskeskuksessa asuvat miehet vetosivat meihin: kai voisimme jotenkin vaikuttaa päättäjiin Euroopassa, että miehet pääsisivät sellaiseen maahan, jonne heidän perheensäkin ehkä voisivat tulla?

Kiina oli raivostunut Albanialle uiguurimiesten vastaanotosta ja painosti eri tavoin maan hallitusta. Kiinan vihaako välttääkseen Suomi ja muut länsimaat olivat kieltäytyneet ja kieltäytyivät edelleen ottamasta uiguureja vastaan?

Haaastattelin jatko-ohjelmaan myös YK:n ja Human Rights Watchin edustajia, jotka olivat kanssani samaa mieltä: syyttömät uiguurit oli saatava pois Guantanamosta ja Albaniassa oleville oli löydettävä parempi paikka. Ihmis oikeusasiantuntijat katsoivat, että Suomella olisi EU:n puheenjohtajavaltiona oiva tilaisuus tehdä aloite. Samalla saataisiin koko Guantanamo-ongelman purkamisen käyntiin EU:n ja Yhdysvaltain yhteistyönä.

Kakkososakin sai kelpo palautetta, tosin aika vähän. Uiguurien asiaa sekään ei edistänyt mitenkään. Mikään tiedotusväline ei poiminut aihetta. Ainoat kyselyt tulivat ulkomaalaisilta kollegoilta. Kukaan päättäjä ei tietääkseni kiinnostunut.

Olin lähtenyt tekemään juttua hyvästä tarinasta, jossa Yhdysvaltain ulkopoliittikan sekopäisyys kiteytyisi muutaman ihmisen kohtaloon. Jossakin vaiheessa jutuntekoa uiguureista tuli minulle kuitenkin tärkeämpiä kuin tavalliset haastateltavat. Ei riittänyt, että kertoisin heidän tarinansa. Halusin auttaa heitä – pelastaa heidät?

Liikuttuminen haastateltavan kohtalosta ei kai ole erityisen tavatonta. Minäkin olen ollut keräämässä käytettyjä pyörätuoleja rannoille nigerialaishaastateltaville. Olen kuskannut kenialaisen aids-potilaan kotikylästään sairaalaan – tosin vasta haastattelun jälkeen. Olen pitänyt yhteyttä joihinkin haastateltaviin. Olen iloinnut, jos joku juttuni on joskus parantanut jonkun haastateltavan elinoloja.

Jälleen jouduin kysymään, missä menee raja journalismin ja asianajojournalismin välillä ja onko sitä.

Ainakin MOT:ssa toimittajan näkökulma saakin näkyä. Entä saako toimittaja työllään pyrkiä muuttamaan maailmaa tai haastateltaviensa kohtaloa? Vai

pitääkö hänen korkeintaan viileästi tuoda esiin epäkohtia, salaa toivoen, että joku korjaisi ne? Onko lähestymistavoilla muuta eroa kuin se, miten avoimesti toimittaja korttinsa paljastaa?

Olin yrittänyt kertoa tarinan miehistä, jotka olivat Kiinan ja Yhdysvaltain ihmisoikeuspolitiikan uhreja ja joista EU tai Suomi eivät piitanneet pätkeäkään. Eivät piitanneet ohjelmieni jälkeenkään. Siksi tunsin ohjelman jälkeen lähinnä pettymystä ja häpeää.

Olin haastatellut uiguureja kahteen otteeseen. Olin ainoa tv-toimittaja maailmassa, jolla oli koko heidän tarinansa nauhalla. Totta kai tiranalaisessa pakolaiskeskuksessa viruvat miehet toivoivat, että ohjelmalla olisi jokin vaikutus heidän tilanteeseensa. Tietysti toivoin itse samaa. Koska mikään ei muuttunut, heillä olisi nyt täysi oikeus kyseenalaistaa motiivini. Käytinkö heitä vain hyväkseni tehdäkseni liikuttavan ohjelman ja saadakseni hiukan mainetta?

Tammikuun alussa 2007, kun kirjoitan tätä, Guantanamon uiguureista viisi on edelleen pakolaiskeskuksessa Albaniassa. Loput odottavat yhä siirtoa vankeileiriltä johonkin toiseen maahan.

Kati Juurus työskentelee toimittajana Yleisradion MOT-ohjelmassa.

MOT: "Ensimmäisen valtakunnan vieraana" esitettiin ensimmäisen kerran 8.5.2006 TV1:ssä. MOT: "Tie Guantanamosta esitettiin 11.9.2006 samalla kanavalla. Ohjelmista on tekeillä 50-minuuttinen dokumentti.